

Tanulói kísérlet Ajánlott évfolyam: 8. Időtartam: 45'	Fémek reakciói vízzel és savakkal	 KÉMIA TALAJ VIZSGÁLATAI
--	--	--

Kötelező védőeszköz: 	Balesetvédelmi rendszabályok:
---	--

A földkéreg felépítésében jelentős szerepet töltenek be a különböző fémvegyületeket tartalmazó ásványok. Az ásványok egy részéből, az ércekből gazdaságosan kinyerhetőek az elemi fémek. A fémek a vízzel és a különböző savakkal eltérően lépnek kölcsönhatásba. E reakciókból tanulmányozunk néhányat!

1. Tanári kísérlet: Durranógáz-próba bemutatása

Szükséges eszközök: borszeszegő, gyújtópálca, 100 cm ³ -es főzőpohár, felül kilyukasztott konzervdoboz	Szükséges anyagok: sósav (1 M-os), darabos cink
--	--

Egy felül kilyukasztott, de lezárt konzervdobozt megtöltünk hidrogén gázzal, majd a zárás eltávolítása után óvatosan meggyújtjuk.

Tudod-e, hogy milyen anyagokból állíthatunk elő hidrogént?

.....

Hogyan “viselkedik” a begyújtott hidrogén?

Tapasztalat:

.....

.....

Magyarázat:

.....

.....

2. Tanulói kísérlet: Fémek reakciója sósavval

Szükséges eszközök: borszeszegő, gyújtópálca, 5 db kémcső, 100 cm ³ -es főzőpohár,	Szükséges anyagok: cink-, kalcium-, magnézium-, réz-, és vasreszelék, 10 w%-os sósav
--	---

A kísérlet menete:

Tegyünk 1-1 kémcsőbe kis mennyiségű cink-, kalcium-, magnézium-, réz-, és vasreszeléket, majd mindegyikre öntsünk kb. 3 cm³ sósavat! A reakció kezdete után, ahol van változás a kémcsövek szájához tartsunk égő gyújtópálcat!

Tapasztalat:

Négy kémcsőben a fémreszelék felületén .....-t tapasztaljuk, csak a ..... felületén nem tapasztaltunk változást. A változás gyorsasága különböző: leglassabban a ..... míg leggyorsabban a ..... felületén zajlott le a reakció.

Az égő gyújtópálca hatására .....

A tapasztalt kölcsönhatás bizonyítja, hogy ..... képződött.

Tapasztalatainkat rajzzal is rögzítsük!

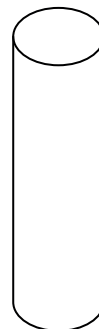
cink

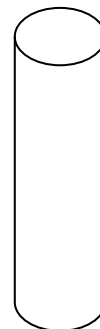
kalcium

magnézium

réz

vas

Magyarázat:

Mi történt a kémiai reakciók során?

.....

.....

Hogyan magyarázhatóak a reakciók eltérő gyorsasága (a reakciósebesség)? A magyarázatunkhoz használjuk fel a fémek redukáló (jellemzőségi) sorát!

K > Ca > Na > Mg > Al > Zn > Fe > Co > Ni > Sn > Pb > H > Cu > Hg > Ag > Au

.....

.....

A ..... azért nem oldódott sósavban, mert .....

Írjuk fel a végbement négy kémiai reakció egyenletét!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Tanulói kísérlet: Fémek reakciója vízzel

Szükséges eszközök: borszeszegő, gyújtópálca, 4 db kémcső, 100 cm ³ -es főzőpohár, indikátoros üveg cseppentővel	Szükséges anyagok: cink-, kalcium-, magnézium-, és vasreszelék, desztillált víz, fenolftalein oldat
--	--

A kísérlet menete:

Tegyünk 1-1 kémcsőbe kis mennyiségű cink-, kalcium-, magnézium-, és vasreszeléket, majd mindegyikre öntsünk kb. 3 cm³ desztillált vizet! A reakció kezdete után, ahol van reakció a kémcsövek szájához tartsunk égő gyújtópalcát! A reakció végén a reakciót mutató két kémcsőbe cseppentsünk 4-4 csepp fenolftaleint!

Tapasztalat: Két kémcsőben, a .....- és a .....-reszelék felületén .....-t tapasztalunk, míg a .....- és a .....-reszelék felületén nem tapasztalunk változást. A változás gyorsasága különböző: lassan a ....., míg gyorsan a ..... felületén zajlott le a reakció.

Az égő gyújtópálca hatására .....

A tapasztalt kölcsönhatás bizonyítja, hogy ..... képződött.

A fenolftalein hatására az oldat színe ..... lett, a színváltozás a reakció során keletkezett oldat .....

..... kémhatását bizonyítja. A ..... esetében ..... színű nehezen oldódó anyag, csapadék keletkezett.

Magyarázat:

.....

.....

Írjuk fel a lejajlott két kémiai reakció egyenletét!

.....

.....

4. Tanári kísérlet: Nátrium reakciója vízzel

Szükséges eszközök: üvegcád, indikátoros üveg cseppentővel	Szükséges anyagok: megtisztított nátrium, desztillált víz, fenolftalein oldat
---	--

A kísérlet menete:

a. Egy üvegcádba desztillált vizet teszünk, majd fenolftaleint cseppentünk bele. A vízre kérgétől gondosan megtisztított nátrium darabot teszünk.

Tapasztalat és magyarázat

A nátrium a ..... helyezkedett el, mert .....
 ..... A nátrium mozog a víz felületén, mert a ..... "lökdösi". A
 "kocka" alakú fém ..... alakú lett, mert a nátrium ..... E megfigyelés azt bi-
 zonyítja, hogy a lejajlott reakció ..... A nátrium elhaladása után a
 víz színe ..... színű lesz, ami a ..... kémhatást jelzi.

.....

A lezajlott reakció egyenlete:

.....

Mi történne, ha a nátriumot egy kis papírcsónakban helyeznénk a vízre?

.....

.....

.....

.....